

چټترکی کړاوه دا څی دږدځات، بریتی بټ ل (92) میلیار د ساټی
ووناکی. واتټ نیوټیرټی ټو فرټوانبوون (46) میلیار د ساټی
ووناکیه.

تیرټی گږدوونی کوانتیکي (Quantic universe) پټی وایټ چټند
ماددټ و وزټ هټن لټم گږدوونټدا، گږدوون څی لټ عټدټم دروستی
کردوون، بټټام عټدټمکی کوانتټم (quantum void). بټپټی یاسای
کوانتټم (quantum law) دټکرټ تټنټکی وردی وټک ټلیکترټن هاوکات
لټ دوو شوټنی جیاوازدا څی دټربخات. بټ نموونټ پشیلټیک دټتوانټت
لټ یټک ساتدا هټم مردوو بټت و هټم زیندوو، بگرټ کټسټک لټ
سټندووټکدا ببینټت. بټ پشیلټی شرټیدینگټر (Schrödinger's cat)
ناسراوټ. بټپټی ټم تیرټیریټ ټگټر بیخټیتټ سټندووټکټو و سټری
دابخټیت، ټوټ وټک ټزموونټکی هزری (thought experiment) لټم
ساتټوټ تا دټیکټیتټوټ، نازانیت، ټاخټ هټشتا دټژی، یان مردووټ.
بټم شوټیټ ټوټ لټ هټردوو دټخټکټدایټ. عټدټمی کوانتټم خاوټنی
توانایټکی تایبټتټ، کټ بټ وزټی بټشایټی (the void of energy)
ناسراوټ و بټهاکټی سفرټ، بټټام بټو سفرټوټ نټلکاوټ، بټټکوو بټ
دټوریدا دټخولټتټوټ، بگرټ لټی دوور دټکټوټتټوټ، کټ لټ ټنجامدا
وزټیټکی کاریگرټر بټرهټم دټت و دټتوانټت ماددټ دروست بکات، وټک
چټن ماددټ جارټکی دیکټ پټی دټکرټت وزټ بټنټتټ دی. لټرټدا ماددټ و
دټماددټ دټردټکټون. دووټمیان لټ هټموو ټووټکټوټ لټ یټکټمیان
دټچټت، تټنیا جیاوازی ټوټیټ، بارگټی ټلیکترټنی (electric
charge) یټ هټیټ. ټوټیش بټ سټرټای تټقینټوټ مټزنټکټ دادټنرټت، کټ
وټک گوترا ټم تیرټیریټ لټسټر ټوټ بنټمایټ دامټزراوټ، گټیټ
گږدوون لټ خاټکی وردی کاټوټ دټستی پټ کردووټ، بټټام
گټرمایټیټکټی سنووری نټناسیوټ، بټ اداټیک بووټتټ سټرچاوټی هټموو
شتټکان، بټ کات و شوټنیشټوټ. بټم شوټیټ یټ گږدوون لټ فرټوانبوونی
بټردټوامداټیټ، کټ دووری ټستټرټ، هټسارټ و گټلټگسیټکان بټ
جرټکی ټک دټهټټتټوټ.

ټمجارټ تیرټیری زنجیرټی، یان یټکټدواپیټکی گږدوون (The cyclic
universe theory) مان هټیټ، کټ پټی وایټ ټم گږدوونټ یټکټکټ لټ
بټژمار گږدوونټکان. هټم لټ پټشیټوټ هیټی دیکټ هټیټ و هټم لټ
دواپیټوټ هیټی تر دټت. واتټ لټ هټر تټقینټوټ یټکدا گږدوونټکی دی
پټیدا دټبټت، کټ خاوټنی یاسای فیزیایټی و ماتماتیکي څیټیټی. لټ
ناو دټچټت و دانټیټکی دی لټ ټټی تټقینټوټ یټکی ترټوټ شوټنی
دټگرټتټوټ. دټکرټت بگوتټت هټر گږدوونټک بټپټی ټوټ خولټ
بټپسانټوټیټ لټ کشان و ساردبوونټوټ (expansion and cooling) دا،
بټ تټقینټوټیټ مټزن (big bang) دټست پټ دټکات و بټ تټکشکانی مټزن،

يان پووکا نځوې مزن (big crunch) کې تايي دت. وک گوترا نځوانه تيرين و لک موکورتی ب د ر نين. زانینی نځستای مرق ل سنووری گډوونی بینراودایه، بځام بډردوام هڅو ددات زیاتر بدځنځو. وات هڅمیش ځووی ل نځانراو.

نځوې من لځر دا خستووم تځو، نځلفبی نځو تیریانځه، دنا باب تځک زځر لځو زیاتر و قوو تر. بځو مځست نځو کورتځم لځو بارځه نووسیو، تا لځم ځوو و وځنځی کی گشتی بځم بځر چاو. نایشکرت وک سځچاوې زانستی لځی بځوانرت، نځگځرچی هڅو داو زانیا ریځکان بځ دروستی بځم ځوو. نځوې گځگ، بډردوامی لځکدانوې گډوون. خاې هاوېشی تیریرځکان، نځوې، ک گډوون نځا زځ، سځرتای کی ځوونی نیی، ناکرت ځاځکان لځ خا کدا بوستن و نځنجام کی دیاریکراو بځ دځستو بدن.

ناتوانین بځین لځکدانوې گډوون تځیا تایب تځ ب زانایان، بځکوو هیی هڅر کځسکځ، ځووبځووی دځنځو. نایا بځمان هڅی ځاځی چوت ب گډوون بځین؟ بځ، مادام نځو ځاځی تایب تځ بځمان و بځسځر نځوانی دیکځیدا ناسځپنین.

ځځمان، کځ مځست نځو ځځمانځی ناستی واقعی زانراو و زمانی ځځزانځی تځپځاندوو، ل گډوون دځت، بځر هڅر خودی گډوون، بځوې گډوون لځ ځووی کات و شوځنځو بځسنوور. ځځمان کات فرځا است و فرځنگ، دځستنیشان ناکرت، تا بځیاری کځتایی لځسځر بدرت. وک چن گډوون لځ تځکځای تیریرځکان گځور تر و فرځوانتر، نځو ځځمانیش بځ هڅمان شو ځو توانای هڅی دځیان تیریر و نځاستی فځلسفی بهځنځت دی، بځ نځوې هیچ یځک لځو ځاځان، بځر تځکځای ځاځکانیش بتوانن وا خځیان دځربځن بځشی زځری نهځنیځکانی نځویان دځزیو تځو، بځام بایځخی نځم هڅوان لځ بډردوامیا نځای.

لځکدانوې دځی ځځمانیش تایب نیی بځ کځسان کی دیاریکراو، بځکوو هیی هڅر خوځنځرکځ بځری دځکوت، تځنانت نځو خوځنځر گځیمانځی ځځمانووسیځ، کځ بځ شوځو یځک لځ شوځکان ځځمانووس کځی. نځگځر زانست لځ ځځی پځوځر پځایین و سځخت کانیو لځکدانوې گډوون تځیا بځ هیی کځسانی پځپځ دځزانرت، نځو ځځمان بځو دا نځ پځوځری هڅی و نځ یاسای دیاریکراو، ځی هڅر خوځنځرک دځدات بځ شوځوازی خځی بیخوځنځو و لځکی بداتو. نځو خوځنځر دځتوانت خوځنځو تایب تځکځی نځاستی گډوونیش بکات و بځ شوځو یځی ببینت، کځ لځگځ بځوونیدا ځک دځکوت. کاتک زانست ناکځین پځوځر، شتک نامځنځو بځ نځوې چی است و چی چوت، مادام وک گوترا

نیازمان نیی ئ و ئ نجام مان ب س ر ئ وانی دیک دا بس پ نین.
چ ند پ مان وا ب ت ت واو ل گ ردوون گ یشووین و ب ش کی ز ری
نه نیی کانیمان د زیو ت و، ه شتا ک می ل د زانین. کات د دین
گ ردوون ب ش و ی است و خ ه ی، ب ه د د چین، ب کوو و ک
د قی مانی فر د ن گ نا است و خ ی، ک پ شتر گوترا (گ ردوونی
ن بینراو) ب سنوور. م مان چ شنی گ ردوون ه ی ک شکردن و وز ی
تاریک ه ید سوو نین. ک شکردن ه موو توانای خ ی د خات گ، تا
مادد ابک شت و کشانی د ق خاو بکات و، ل ب رانیدردا وز ی
تاریک ب توندی ب رپ رچی د دات و و د ی و ت کشان در ژ ی ه ب ت،
ک ئ وانی ناه ن س ر ت ای کی وونی ب دیاری بک ین و ب خا ی
ک تاییی بگ ین. م مان و ن ی گ ردوون خا و نی یاسای فیزیایی و
ماتما تیکی خ ی تی، ک د کر ت ب ین، نایاسا، یان ناپ و ر (non-
standard) ن، ن و ک یاسا و پ و ر. ل جیک کان هیی ناو و ی خ ین،
ن و ک ل د ر و ب ی هاتین.

ئ و مانی ئاستی زانراو ت د پ ن ت، هاوکات ل جیکی تایب تی
خ یشی د خات و، ک م نادات ب ل جیکی زانراو بخو نر ت و،
بگر ه ر خو نندن و ی ل ئاستیدا کورت د ه ن ت، ئ گ ر بی و ت ب
ئاستی زانراوی بگ ن ن ت و. ب مانای کی دی، م مان کات د توان ت
داه ن ر ب ت، ک واقعی ک ب ه موو ورد کارید کانید و ت ک
د شک ن ت و ل ئاست کی دیک ی جیاوازدا د رید خات و. ناکر ت ب
ئ و واقعی بگ ن ن ت و، ل کات کدا خودی واقعی ک ت پ نراو
و ن ماو. مانی داه ن ران ب رگی ه رشی ئ و خو نندن وانی
د گر ت، ک واقعی زانراویان کردو و ت پ و ر و د یان و ت ل و و
ووب ووی بب ن و. وات ئ و خو نندن وانی زمانی ئ ژان یان ت دا
ب ر ج س ن ی و خ یان ل ئاستی زمان کدا د بین و، ک چو و ت د خ ی
ئاماز و و ک م م ک ئاست ی جیاوازی ل ک و توو ت و. ل ر دا
ئاستی میلی د ک و ت ب رانیدر ئاستی ف ل س فیی و، ک دوو میان
ن د هات کای و، ئ گ ر ی ک میانی ت ک ن شکان دای. ئ و
ئاستان یش وایان کردو و د ق ک کورت ن کر ت و، تا ل ش و ی
مانی ئاساییدا بخر ت د خ ی ئایک ن و و مانا کانی ل چ ند
د کدا پ شان بدر ن. مانی فر د ن گ ب و خ س ت گ ردوونیانی
ه ی تی، ل بینراو و ن بینراو پ ک د ت، ک ت نیا تو ژین و ی
بارگای ب فکری خ ن یی د توان ت ه و ی ئاشکراکردنی
ن بینراو کانی بدات، ب ئ و ی ب خا کی دیاریکراو بگات و
ئ نجام ک ب د ست به ن ت. مانی ج ماو ری ب و دا ل ئاستی
میلیدا ماو ت و، د کر ت ب ه مان زمانی ئ ژان بخو نر ت و،

تا بگوترت کوی باش و کوی خراپ، وک ئوی ل ځخنی میلیدا هی، چونک ل یی ئاست، یان ل یی چیرکی زبلاهی وون پک هاتوو و ب ئاسانی کورت دکرتهوو، بگر وک تتهکی فیزیکی ل ځ دوانرت، بوی تتهیا بریتیید لوی وا ل سار کاغزدا فرمی و رگرتوو، بام ځمانی فر دنگ بژمار چیرکی ورد و دیم ل ځ خی دگرته. ئاستی ج ماوړی تتهپاندوو و توانای هی ځخوځنری جیاواز بدونهت، ک ل لردا هشیاری نووسر و خوځنر بر یی د کون. ل و بری ککوتنه دا وز، مادد و دژمادد برهم د، تا بر د وام یی کتر نو بکتهوو. گوترا بمان هی ځاځی چوت ب گردوون بکین، ب م رجه ئ و ئنجام مان تایبته ب ځمان و بر سر ئوانی دیکیدا ن س پین، ک ئم ب مانیش دروست. بگشتی خوځندن و کان ل ه ر ئاسته کدا بن، جوو ځ و بای ځیان هی، مادام ل بشایی گردوونی ځمانی فر دنگ و فر ئاسته دا شو ځنیان د بتهوو. ه ر ځاځی یی د ځانی دیکای جیاوازی ل د ک ون و و ئوان ملمان دندن گ. هزی نووسین دتوانته در ژ ب و ملمان ی بدات، ک ځمانی ئم برهمی ملمان کانی ابردوو. شوازی کانی نووسینشی ه ر ئ و پر س س ه ناونی. من ځم ئ و ئا استان ی هز ب و پر س س ددن، ب گرنه دزانم، ه تا ئگر ل دژیان بو ستم و ب ځخنه یش ووب وویان بېم و. ب ب بوونی ئاستی جیاواز، ملمان نایته کای و، تا بکوتته گ و ل و بر د وامییدا هزی نو برهم بهتهت، ب تایبته کات ملمان ک فکسی ل سار پکها تهی دق، ن وک ل سار ژیانامی نووسر. ب مانای کی دی، چ مک کان لک ددات و ئا استی نو بیان ته دا دد ز ته وو، ن وک باز بر سر ئوان دا ه بدات و و ل نیازی نووسر بکات. هیچ شتهک ناکوتته د ر و ی دق و تتهیا ل و دا دتوانین ئاستی نو بهنن. کات وومان ل نووسر، ئ و پ نامان ب پوړی و وشت بردوو، تا ب و ه یبس نگی ن، ئا ځ باش، یان خراپ. پر س س کی ئاسان و ناتوانته هیچ شتهکی نو ب د سته وو بدات، بگر دوور و نزیک پو ځندی ب دق و نیی. ب نمون من دم و ب زمانی ځژان، ئ و زمانی ه ر ئ ندام کی دیکای ک م گ دتوانته پی بنووست، د نووسم (داو زی داه ز) نووسر کی توو ی، بش، ساخت ی، ځیا ی ل کار ک وتوو، توانای دا شتنی چوار سته ی سادی نیی و هیی دیکای ل م بابته، هاوکات و ب ه مان زمانی ځژان ی ج ماوړ ب (ماو زی ماه ز) دا ه د م، گ ی داه ځنر، ځیا ی گ وړ ی، قوو و وش گلی دیکای ل م چشه. ب ه ردووکیان بژمار شایته د ه نم و و ل شکرک پک د ه نم، بام ئایا ل بار ی چ مک و قسم کردوو؟ نمون م ل

هـئاوئـتـو؟ يـکـکـيانـم لـکـداوـتـو؟ ئاـيا لـو گوتـانـمـدا
وزـيـک بـرـهـم دـت؟ ئـرـر ئـو لـ دـست هـر کـسـکـي دـيـکـيش نـاـيـت؟
ئاـيا نـاتـوانـم بـ هـمـان مـتـد تـکـاي داهـنـراني گـتـي بـسـمـو و
بـ دـيان نووسـري سـاد نووسـيشـدا هـبـدـم، مـادـام خـم لـو دـوور
دـگرم يـک نمـوونـ لـ بـرـهـمـيان بـهـنـمـو و لـکـي بـدـمـو؟ تا ئـو
کـاتـي لـسـر چـمـکـکان ناوـستـين و ئـاستـي دـيـکـيان تـدا نادـزـينـو،
ئـو لـ ئـاستـي زانـراودا ماوـينـتـو و شـتـکـي نوـمـان بـ دـستـو
نـداوـ. لـگـگـ ئـو يـشـدا مـن خـم مـامـمـيـکـي دـيـکـي تـواو جـياوـز
لـگـگـ ئـو جـر نووسـينـدا دـکـم و کـردوويـشم. نـايسـمـو، بـکـو
لـ يـي ئـو چـمـکـانـو، کـ تـيـدا فـر دراوـن، نـوـکـکـاريـان پـ
کـراوـ، دـايـگـ دادـمـزـنـم، بـو مـانـايـي هـيـانـدـگرمـو و ئـاستـي
دـيـکـيان تـدا دـدـزـمـو، کـ ئـو وـام لـ دـکـات دـايـگـگـکـ بـ
ئاـستـي کـمـمـکـسـر چـاوـي فـکـري، فـلـسـفـي و هـونـرـيـدا بـدـم. ئاـيا
ئـوانـ بـ مـن گـرنگـ؟ بـ، مـادـام دـر فـتم پـ دـدن بـ تـگـيشـتن و
شـوازي خـم ووبـوويـان بـمـو. هـمـيشـ گوتووم بـ بايـخـو لـو
دـنگـانـي دـر وـم دـوانـم. هـيـي ناو گـردووني ئـمـن و نـاتـوانـين
نـکوويـ لـ بوونيـان بـکـين، بـگـر سـنـن و استـگـيانـ توـانـاي
ئـمـي کولتـوورمـان دـردـبـن. ئـوانـ واقـيـعـي زانـراو لـ خـيانـدا
بـرجـستـ دـکـن و زـمـينـ بـ تـپـانـدن دـهـنـدـگـگـ. ئـم جووـيـي
بـ ئـو مـلـمـلانـيـي پـويـستـ، هـتا ئـگـر ئـوان خـيشـيان وا لـي
نـوانـن. لـم وـو و چـنـد نووسـينـم هـن، کـ بـريتـين لـ
لـکـدانـوـي چـمـکـکان، بـ ئـوـي بـ ئـامـاژـيش بـ لـاي ژيـانـي
نووسـرانـدا چـوبـبـتم. نـمـشاردووتـو ئـوان تـيانـدا بـشـدارن و
بـ بووني ئـوان لـ دايـک نـدـبوون. لـر وـيـي مـن بـ قـو و لـيان
نـاـوانـم و مـلـمـلانـکـ لـو دـوور دـخـمـو، کـ پـوـنـديـي بـ
کـسـتـيمانـو هـبـت، بـگـر دـيانـخـم سـرووي ئـوانـي ئـم جووـيـي
ناهـنـن. کـاتـ بـمـان وکـ گـردووني نـبـينـراو دـبينـن، لـو دـگـين،
کـ نـک هـر بـرگـي هـزـي مـلـمـلانـ دـگـرـت، بـکـو وـزـي ئـو
مـلـمـلانـيـي شـ تـکـيـي وـزـي خـي دـکـات. سـاتـ لـ دـق دـوور دـکـوينـو
و يـخـي نووسـر دـگـرين، وکـ ئـو وـايـي نـخ بـ دـق دانـنـين و
ئـو بـدـينـ دواو، کـ دـق خـاوـنـي هـزـکـي گـورـيـي و بـوازي
ئـو مـان دـدات وـزـي خـمـانـي تـدا بـخـينـگـگـ، بـگـر دـدانـمان بـوـدا
ناو، کـ خـاوـنـي ئـو وـزـيـي نـين، تا بـر هـزـي دـقـي دـابـدـين. دـق
گـردوونـمان و هـموومـان لـ خـي دـگـرـت، تا تـيـدا هـز بـخـينـ بـر
ئـو مـلـمـلانـيـي و. تـنـيا لـ مـلـمـلانـدا هـزـي خـمـان دـبينـن و دـزانـين
چـي دـيـکـمـان بـ ئـو بـردـوامـيـي پـويـستـ.

نځوې لږ بارې ښه مانځو گوترا، به هر جرړې کې دیکې نځوې دېش دروسته. لږ گڼه موو نځوان دا هڅه د قې نځوې، که توانای تښکشان دنی یاسا و پوښوړې کانی هڅې، لږ گڼه ردوونې ئاسایې فرېوانتره. نځوې ر گڼه ردوون به پې یاسا تایې تښکانی به ښو د چټ، نځوې نځوې دېب توانای هڅې زیاتر لږ یاسایې به نځوان دابنځت. نځوې دېب پې د کرټ خړ، زړو، مانگ و نځوې ستړې به هڅو لایې کدا بجوو نځت. باران، بفر، تړز و کښو به شخړه جړاو جړ ببار نځت. لږ به ستړې کدا ئاسن بتو نځوې و لږ ناو کووړې ئاگر دا به ژمار پوړې بخت به با ښو.

لږ پښو گوترا عډمې کوانتم خاوندی توانایې کی تایې تڼ، که به وزې به شایې (the void of energy) ناسراو و به هاکی سفر، به ښو سفر ښو نلکاو، به کوو به د وریدا د خولې تڼو، بگر لږ دوو د کښو تڼو، که لږ نځامدا وزې کې کاریگر به ره م دت و دتوانت مادد دروست بکات، وک چن مادد جار کې دیک پې د کرټ وزې به نځوې دی. نځوې به گشتی و ښه مانی فر دنگ به تایې تڼ لږ دخی زانراو دوو د کښو تڼو، تا ه مان نځو گڼه انکارید به رپا بکات، که عډمې کوانتم به رپای کردو. به مانایې کی دی، داه نانی ښه مان پوړې ستړې به مودای جودا بوونوې لږ تڼ گڼه یشتنی باو، که لږ مځو دنیای تایې تڼ خې لږ ښو نځو ندی دایې لږ کتیکیانې نځوان وزې و ماددو دروست د کات. هر مادد نا، به کوو دژ ماددېش، که استیې کې نځوې یان کاریگر یې مزنه کې د نځو گڼه، به وې خاوندی بارگې نځو لیکتر نیې. نځو کارل کې به ردو وام دېبت و لږ خا کدا ناو ستړې. د کرټ بگوتر تښه مان به هڅې ناو وې خې گڼه ردوون کې تایې تڼ به ره م د نځو، که به نځوې بتوانین لږ کې بدینو، پوړېستمان تڼیا به هڅې ناو وې خې مان. د گڼه نځوې به ښو خو نځوې ښه مانی فر دنگ، که متمانې لږ سړ وزې و ماددې ناو وې تڼ، توانای تڼ قینو و مزنه کې هڅې.

گوتمان تیږی گڼه ردوونې کوانتیکې پې وایې چنند مادد و وزې هڅې لږ م گڼه ردوون دا، گڼه ردوون خې لږ عډمې مځو دروستی کردوون، به ښو عډمې مځو کې کوانتم. به پې یاسای کوانتم د کرټ تڼ کې وردی وک نځو لیکتر هاکات لږ دوو شوې نځو جیاوازا خې د بخت. نځو گڼه لږ دا (ښه مانی فر دنگ) بخڼه شوې نځو (گڼه ردوون) و، نځو سا ښه مان د دین به ښه مان توانای هڅې لږ عډمې مځو کې کوانتم هڅو موو گڼه زکانی خې لږ کار کتړ، ووداو، کات، شوېن، بابت و

ئەوانى دىكىش دروست بىكەت. بىپى (ياساى كوانتىمى ئەمان) دىكرەت سىرجىم تەنەكان لى چەند كات و شوۋىنى جىاوازدا دىرىكەون و بىردەوام جىاوازى دىرىخەن، بىۋەى ئەمان دىتوانەت وزى، ماددى و دژەماددى بىرەھەم بەھەنەت. ئەمانى داھەنەرانى بى تەقىنەۋەى مەزن (big bang) دىست پە دىكەت و بى پووكانەۋەى مەزن (big crunch) كەتايى دىت، كە وەك بىنەيمان ئەم كەتايىپە ئەخەشكەرى تەقىنەۋەىكى تەرى مەزن و دىستەكەكى نوۋەپە. بى مانايەكى دى، ئەو دوو ۋووداۋە مەزنى بزوۋەنەرى دەقن و دىتوانن ئەمانى فرەدەنگ لى ھەى جەماۋەرى، يان لى ھەى مىللى جودا بىكەنەۋە. ئەۋە ئەمان لى دىگرەت لى دەرۋە خا بى سەرەتا، ناۋەست و كەتايى داۋەنەن، مادام ئەمان تەنەيا بىپەى ياسا و لىجىكەكانى ناۋەۋەى كار دىكەت. لىرەۋەپە پەۋەر و ياساى ۋاقىەى زانراۋ نە بى نوۋسىنى ئەمان لى بىرچاۋ دىگرەن و نە بى خەۋەندەۋەى دەقى ئەمانەش. ئەمەش ئەۋە دىخاۋەت ھەم ئەمان و ھەم خەۋەندەۋەى بى شەۋەزى خەيان تەقىنەۋەى مەزن و پووكانەۋەى مەزن بىرپا بىكەن، تا بۋارەك بى حەكمى ئەھا نەمەنەتەۋە. ھەر كاتە زمانى نوۋسىن چ لى دەقى ئەمان و چ لى ۋ گوتارانەى لى بارەپەۋە دىنوۋسەرەن، ھەمان ئاستى زمانى ئەزانەپە و بى ئاسانى لى تەدەگەپەن، ئەۋە ماناى ۋاىپە لى تەقىنەۋەى مەزن و پووكانەۋەى مەزن بىبەشە. لىرەدا جىاۋەزى نەۋان ئاستى مىللى و ئاستى فەلسەفى دىردەكەۋەت.